

การประยุกต์การประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย*

An Application of Brahmacaraya for Moral Development in Thai Society

¹พระมหาบุญแสง บุญสโม พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, และ สมิตธิพล เนตรนิมิตร
Phramaha Boonsang, Phramaha Somboon Uddhikaro and
Samiddhipol Netnimit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkomrajavidyalaya University
¹Email: watkumthong2265@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการประพฤติพรหมจรรย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาปัญหาการประพฤติพรหมจรรย์ในสังคมไทย และ 3) เพื่อประยุกต์การประพฤติพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1) การประพฤติพรหมจรรย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีจุดประสงค์เพื่อรักษาพระธรรมวินัยของพระภิกษุ ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนา เพราะบุคคลใดที่รักษาพระธรรมวินัย ย่อมได้ชื่อว่ารักษาพระพุทธศาสนา การประพฤติพรหมจรรย์จะบริบูรณ์ได้ นอกจากจะเว้นจากเมถุนวิริติ คือ การเสพเมถุนโดยตรงแล้วต้องเว้นจากเมถุนสังโยคอย่างเด็ดขาด

2) ปัญหาการประพฤติพรหมจรรย์ในสังคมไทยอันดับแรกปัญหาสำหรับการประพฤติพรหมจรรย์ของบรรพชิต กล่าวคือกรณีผู้ที่บวชประพฤติพรหมจรรย์ที่เป็นพระภิกษุหรือสามเณรบางส่วน ปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณเพศ เช่น ไม่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของชาวพุทธ และสร้างความมัวหมองให้กับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้มักมิได้ใส่ใจในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง จึงทำให้เกิดปัญหามากขึ้นทุกวัน

* Received April 4, 2018; Revised April 14, 2018; Accepted February 1, 2019

3) การประยุกต์การประพติพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย คือ หลักศีล 5 จริยธรรมขั้นพื้นฐาน กุศลกรรมบถ 10 ซึ่งเป็นพุทธจริยธรรมในระดับกลางและหลักกตัญญูทศเวที โดยความเชื่อมโยงกันกับทฤษฎีการพัฒนา สามารถประยุกต์เข้าเป็นคุณลักษณะจริยธรรมอันเป็นเป้าหมายเพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทยได้ เพราะว่า คุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของคนในสังคมไทยที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย

คำสำคัญ: การประพติพรหมจรรย์; จริยธรรม; สังคมไทย

Abstract

The objectives of the thesis entitled “An Application of Brahmacaraya for Moral Development in Thai Society” were: 1. to study the practice of chaste life in Buddhist scriptures, 2. to study problems in the practice of chaste life in Thai society, and 3. to apply the practice of chaste life in moral improvement in Thai society.

The results of the study found that the aim of chaste life practice in Buddhism is to observe Dhamma and Vinaya principles of monks. The chaste life is the significant foundation of Buddhism. Buddhism can be established and observed as long as Dhamma and Vinaya are practiced and observed. The complete chaste life covers abstaining from 7 bonds of sexuality. The ultimate aim of the chaste life is to attain the end of suffering.

Problems in the chaste life practice in Thai society are that some monks and novices behave themselves not conform to Dhamma principles and the code of discipline because of the lack of attention and supervision from administrative monks. The tendency of the problems is increasing.

Five Precepts, Five Virtues, The Tenfold Way of Good Action, and Gratefulness can be used to apply in moral improvement in Thai society since these principles go along with the unique characteristics of Thainess.

Keywords: Brahmacaraya; Moral; Thai Society

บทนำ

การประพาศิพพรหมจรรยัเป็นวิธีปฏิบัติที่ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลต่อสังคมชมพูทวีปก่อนที่พระพุทศศาสนาจะอุบัติขึ้นในโลก พรหมจรรยัได้วางระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวฮินดูโดยเฉพาะวรรณะพรหมจรรยัโดยแบ่งเป็น 4 ช่วง เรียกว่า อาศรม 4 อาศรมที่ 1 คือ พรหมจรรยั ประพาศิพตนเป็นนักเรียนศึกษาพระเวทถือพรหมจรรยั (Phra Brahmagunabhorn P.A. Payutto, 2015) ในหมู่พวกรพรหมจรรยัถือด้ว่าพวกตนเป็นเหล่ากที่สืบเนื่องมาจากพระพรหม มีฐานะทางสังคมสูงกว่าคนวรรณะอื่น มีวัตรเครื่งทรมานกายให้ลำบากด้วยอาการต่างๆ เรียกว่า พรหมจรรยั ทำให้เห็นว่ การประพาศิพพรหมจรรยัของพรหมจรรยัก็มีหลายความหมายและมีการปฏิบัติเพื่อเป้าหมายที่แตกต่างกัน เมื่อพระพุทศองค์ด้สรู้แล้วก็ทรงรับเอาค่านี้มาใช้ในพระพุทศศาสนาด้วย ในการประกาศศัจธรรมของพระพุทศเจ้าช่วงที่ด้สรู้ใหม่ ทรงเรียกพระพุทศศาสนาและรูปแบบการปฏิบัติที่พระองค์ทรงก่อตั้งขึ้นว่าพรหมจรรยั เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยหนุนเสริมให้ค้นพบ และรู้แจ้งอริยมรรคในพระพุทศศาสนา (Peuchthonglang, 2018)

ต่อมาเมื่อมีกฤษบุตรด้ฟังธรรมแล้วเกิดศรัทธาอยากออกบวชเป็นภิกษุในพระพุทศศาสนา ก็ทรงอนุญาต โดยเรียกรูปแบบการดำเนินชีวิตและหลักการปฏิบัติในพระพุทศศาสนาว่า พรหมจรรยั ดังพุทศดำรัสเรียกภิกษุผู้บวชด้วยวิธีเอธิภิกษุอุปสัมปทาว่ “เธอจงมาเป็นภิกษุเกิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพาศิพพรหมจรรยัเพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเกิด พุทศดำรัสที่ด้รสแสดงความสำคัญของกัลยาณมิตรที่มีต่อภิกษุความตอนหนึ่งว่ “ความเป็นผู้มีมิตรดี (กัลยาณมิตร) มีสหายดี มีเพื่อนดี เท่ากับชีวิตพรหมจรรยัทั้งหมดทีเดียว” นอกจากนี้การประพาศิพพรหมจรรยั ยังจัดเป็นมกคลอย่างหนึ่ง ในบรรดามกคล 38 ประการตามที่ปรากฏในมกคลสูตรอีกด้ด้วย อนึ่ง ธรรมที่ช่วยทำให้มีอายุยืน (อายุวัฒนธรรม) ข้อที่ 5 คือ พรหมจรรยั ด้แก่ ถือพรหมจรรยั ถึงจะเป็นคฤหัสถ์ก็ให้รู้จักควบคุมการมณเ้วนเมณบ้าง (Thai Pitakas/22/125-126/163) ดังนั้น ค่าว่ “ประพาศิพพรหมจรรยั” จึงเป็นคำสำคัญค่างหนึ่งที่ใช้เรียกรูปแบบการดำเนินชีวิตและหลักการปฏิบัติในพระพุทศศาสนา โดยภิกษุในพระพุทศศาสนา ก็ถูกเรียกและมีสถานภาพเป็นพรหมจรรยัหรือผู้ประพาศิพพรหมจรรยั การประพาศิพพรหมจรรยัของภิกษุในพระพุทศศาสนา เป็นรูปแบบการปฏิบัติที่พระพุทศองค์ก่อตั้งขึ้นโดยกำหนดให้ภิกษุผู้เป็นสาวกของพระองค์ดำรงตนเป็นอนาคาริก คือ ผู้ไม่มีเรือนไม่เกี่ยวข้องกับการครองเรือน ดำเนินการปฏิบัติตามหลักมรรคมีองค์ 8 มุ่งสู่ความเป็นผู้ละกิเลสด้เด็ดขาดพัฒนาตนสู่ความเป็นพระอริยเจ้าโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือความเป็นพระอรหันต์ (Pinyonattthagarn, 2018) อย่างไรก็ตาม พบว่ค่าว่ พรหมจรรยัในพระพุทศศาสนามีหลายความหมายหลายนัย เป็นคำสอนที่พระพุทศองค์แสดงทั้งแก่สาวกฝ่ายบรรพชิต และสาวกฝ่ายคฤหัสถ์ คำสอนนี้้เป็นคำสอนสำคัญมีการจำแนกเป็นระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ (Thai Pitakas/ 74/9/3/113) พบพุทศดำรัสที่ด้รสสอนเรื่องการประพาศิพพรหมจรรยัด้ทั่วไปในคัมภีร์พระพุทศศาสนา แต่ยังไม่มีการศึกษาค้นคว่าเพื่อทราบว่ ค่าว่ การประพาศิพพรหมจรรยัมีการใช้ในความหมายไหนบ้าง มีความเป็นมา มีสาระสำคัญและมีหลักการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

ในสังคมไทยมีความสนใจเรื่องการประพฤติพรหมจรรย์มาเป็นเวลายาวนาน แต่อาจจะปฏิบัติกันยังไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้องมากนัก เพราะตามความเข้าใจของคนไทยส่วนใหญ่คิดกันว่า การประพฤติพรหมจรรย์คือ การบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา และต่อมาแนวคิดนี้ได้รับความนิยมในหมู่อุบาสกอุบาสิกาด้วย จนสามารถพัฒนารูปแบบการประพฤติพรหมจรรย์สำหรับชาวบ้านขึ้น เรียกว่า พิธีบวชพรหมจารี-พรหมจารีนี้ เรียกอีกอย่างว่า พิธีบวชเนกขัมมจารี เนกขัมมจารีนี้ (บวชชีพรหมณ์) (Phramaha Paiboon Kaewlaunma, 2009) เป็นลักษณะหนึ่งของการบำเพ็ญเนกขัมมปฏิบัติทาเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตัวผู้ปฏิบัติ และเป็นประโยชน์แก่สังคมช่วยให้คนในสังคมดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันโทษของกาม (Phra Srisuddhiphong, 2018) การประพฤติพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนามีหลายแง่มุม ครอบคลุมคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาหลายเรื่อง พิจารณาจากที่ถือปฏิบัติในสังคมไทยให้เห็นได้ว่า คนไทยมีความเข้าใจในคำสอนเรื่องการประพฤติพรหมจรรย์เพียงบางเรื่องบางประเด็นเท่านั้น เมื่อนำไปปฏิบัติก็มีการปฏิบัติเพียงบางข้อเท่านั้น ไม่มีการปฏิบัติอย่างครอบคลุมครบถ้วนเป็นระบบ พระพุทธศาสนาถือว่า การประพฤติพรหมจรรย์เป็นมงคล (เหตุแห่งความเจริญของชีวิต) ประการหนึ่งในบรรดามงคล 38 ประการ (Thai Pitakas/25/11/8) ธรรมะข้อหนึ่งก็จัดเป็นพรหมจรรย์อย่างหนึ่ง ดังนั้น จึงควรทำการศึกษาและหาแนวทางส่งเสริมความเข้าใจเรื่องการประพฤติพรหมจรรย์ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและเหมาะสมกับบุคคลในสถานภาพต่างๆ เพื่อให้การประพฤติพรหมจรรย์นี้นำมาซึ่งความเจริญแก่ชีวิตและสังคม โดยไม่ขัดกับพระธรรมวินัย หวังประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่างแท้จริง (Phra Uttamapitaka, 2018)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ชีวิตของผู้บวชถือพระพุทธศาสนาทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ จึงเป็นชีวิตที่ต้องรับการศึกษา (เสขบุคคล) ไปจนตลอดชีวิต จนกว่าจะบรรลุเป็นพระอรหันต์จึงจะจบสิ้นการศึกษาจึงจะหมดภาระที่ต้องรับการศึกษากลายเป็นอเสขบุคคล ในระหว่างที่กำลังพัฒนาตนไปตามลำดับนั้น พระพุทธองค์ได้สอนหลักธรรมไว้เป็นแนวปฏิบัติมากมาย หลักธรรมหมวดหนึ่งที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะประยุกต์มาเป็นหลักในการพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย คือ การประพฤติพรหมจรรย์ ซึ่งเป็นหลักความประพฤติที่ประเสริฐครอบคลุมหลักธรรมสำคัญ 10 ข้อ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า บุคคลในสังคมจะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จะต้องเป็นหลักธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติตามสมควรแก่สถานภาพของคน (Chatchawanwan, 218) หากไม่มีหลักธรรมเป็นแนวทางก็มีความเสี่ยงที่จะปฏิบัตินอกกรอบนอกทางเกิดความเสียหายทั้งแก่ตนและสังคม เมื่อพิจารณาหลักธรรมเกี่ยวกับพรหมจรรย์ทั้ง 10 ข้อจะเห็นว่าสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมได้อย่างชัดเจน โดยอาจจำแนกเป็นจริยธรรม 3 ส่วน คือ จริยธรรมส่วนบุคคล, จริยธรรมสำหรับครอบครัว, จริยธรรมสำหรับสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่นำคำสอนเรื่องการประพฤติพรหมจรรย์มาเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของคนในสังคมไทย ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาถือว่าหลักธรรมที่ว่าด้วยพรหมจรรย์ 10 อย่างนี้เป็นเหตุแห่งความเจริญในชีวิต เป็นแกนหลักที่จะนำไปใช้ได้จริงในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของสังคมไทยปัจจุบัน (Phrakhr Sunthonkhemapinan, 2017)

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงจะได้ศึกษาคำสอนเรื่องการประพาศพรหมจรรย์มาเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาจริยธรรมคนในสังคมไทย เพื่อจะได้ทราบคำสอนเรื่องการประพาศพรหมจรรย์ในคัมภีร์พระพุทศศาสนา เพื่อศึกษาปัญหาการประพาศพรหมจรรย์ในสังคมไทย และเพื่อประยุกต์การประพาศพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ต้องการประพาศพรหมจรรย์ให้ถูกต้องตามพุทศประสงค์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประพาศพรหมจรรย์ในคัมภีร์พระพุทศศาสนา
2. เพื่อศึกษาปัญหาการประพาศพรหมจรรย์ในสังคมไทย
3. เพื่อประยุกต์การประพาศพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเอกสารแหล่งข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับการประพาศพรหมจรรย์ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทศศาสนาเถรวาท ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณวิเสส และงานวิจัย วิทยานิพนธ์และหนังสือวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคำสอนเรื่องการประพาศพรหมจรรย์

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาของงานวิจัยเรื่องนี้จะมุ่งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดและคำสอนเรื่องการประพาศพรหมจรรย์ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทศศาสนา วรรณคดีบาลีสายพระสุตตันตปิฎก และศึกษาเชื่อมโยงมาถึงการประพาศพรหมจรรย์ในสังคมไทยด้วย ในการแสดงเนื้อหาได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ขั้นตอน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ คือ

ขั้นตอนที่ 1 จะศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการประพาศพรหมจรรย์ในพระพุทศศาสนา โดยจำแนกเป็น 14 ประเด็น คือ (1) ความหมายของพรหมจรรย์ (2) ความเป็นมาของพรหมจรรย์ (3) ประเภทของพรหมจรรย์ (4) ประเภทของบุคคลผู้ประพาศพรหมจรรย์ (5) ความต่างพ้อยของพรหมจรรย์ : เมถุนสังโยค (6) พรหมจรรย์ที่ไม่มีบริบูรณ์และสมบูรณ์ (7) กาลสมัยที่ไม่เหมาะเพื่อยู่ประพาศพรหมจรรย์ (8) ระดับของการประพาศพรหมจรรย์ (9) ข้อควรระวังในการประพาศพรหมจรรย์ และ (10) สาเหตุที่ทำให้พรหมจรรย์ดำรงอยู่นานและไม่นาน (11) อุปการะของการประพาศพรหมจรรย์ (12) เป้าหมายแห่งพรหมจรรย์ในพระพุทศศาสนา (13) พรหมจรรย์ชื่อว่าเป็นมงคล (14) อานิสงส์การประพาศพรหมจรรย์

ขั้นตอนที่ 2 จะศึกษาปัญหาการประพัตติพรหมจรรย์ในสังคมไทย จำแนกเป็น 6 ประเด็น คือ (1) ความเป็นมาของการประพัตติพรหมจรรย์ในสังคมไทย (2) ค่านิยมการประพัตติพรหมจรรย์ในสังคมไทย (3) ความเข้าใจเกี่ยวกับการประพัตติพรหมจรรย์ในสังคมไทย (4) ประโยชน์ของการประพัตติพรหมจรรย์ (5) ปัญหาการประพัตติพรหมจรรย์ในสังคมไทย และ (6) ผลกระทบจากการไม่ประพัตติพรหมจรรย์ในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 3 จะประยุกต์การประพัตติพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย จำแนกเป็น 5 ประเด็น คือ (1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในสังคม (2) ผู้มีส่วนร่วมในการใช้การประพัตติพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาสังคมไทย (3) คำสอนเรื่องพรหมจรรย์กับการพัฒนาสังคม (4) การประยุกต์การประพัตติพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย และ (5) เป้าหมายการประยุกต์พรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประพัตติพรหมจรรย์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และวรรณคดีบาลีสายพระสุตตันตปิฎก รวมทั้งข้อมูลจากบทความ หนังสือ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง

การวิจัยเอกสาร

การวิจัยเอกสาร คือการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการประพัตติพรหมจรรย์จากแหล่งข้อมูลต่างๆ จำแนกเป็นข้อมูล 2 ระดับ คือ

ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทยไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬารราชวิทยาลัย รวมทั้งคัมภีร์ฎีกา ฉบับมหาจุฬารราชวิทยาลัย และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประพัตติพรหมจรรย์

ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากตำราวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดีบาลีสายพระสุตตันตปิฎก และการประพัตติพรหมจรรย์ทั้งส่วนที่เป็นแนวคิด แนวทางการปฏิบัติและพัฒนาการหลักการปฏิบัติที่มีในสังคมไทยปัจจุบัน

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยจากเอกสารจึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของข้อมูลหลังจากที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมดแล้วมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

(1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารเป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมาดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ในหัวข้อตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้โดยเน้นศึกษาคำสอนเรื่อง การประพฤติพรหมจรรย์ในคัมภีร์พระพุทธานุศาสตร์ อรรถกถา ฎีกา และปกรณ์วิเสส ให้ครอบคลุมถึงความหมาย ความเป็นมา ลักษณะสำคัญ หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ความจำเป็นและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ

(2) ศึกษาปัญหาการประพฤติพรหมจรรย์ในสังคมไทย ให้ทราบถึงความเป็นมา ความเข้าใจ ค่านิยมและปัญหาการประพฤติพรหมจรรย์ในสังคมไทย

(3) ประยุกต์การประพฤติพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย โดยจะเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมในสังคมโดยอาศัยคำสอนเรื่องการประพฤติพรหมจรรย์เป็นแนวทาง

ผลการวิจัย

1. การประพฤติพรหมจรรย์ในคัมภีร์พระพุทธานุศาสตร์

ผลการวิจัย พบว่า ในความหมายของพรหมจรรย์มักถูกรู้จักในความหมายแคบๆ เพียงแค่การครองเพศบรรพชิตและการงดเว้นจากเมถุนธรรมอันเป็นความหมายในหนึ่งเท่านั้น ความจริงพระพุทธานุศาสตร์หมายถึงระบบการครองชีวิตตามหลักพระพุทธานุศาสตร์ทั้งหมด หรือหมายถึงตัวพระพุทธานุศาสตร์ทั้งหมด และหมายถึงความประพฤติประเสริฐ มีนัย 10 ประการดังนี้ คือ ทาน (การให้) ไวยาวัจจะ (การชวนชวนช่วยเหลือ) ปัญจศีล (ศีลห้า) อัปปมัญญา (การประพฤติพรหมวิหารอย่างไม่มีขอบเขต) เมถุนวิริติ (การงดเว้นจากการเสพเมถุน) สหการสันโดษ (ความยินดีเฉพาะคู่ครองของตน) วิริยะ (ความเพียร) อุโปสถังคะ (องค์อุโบสถ) อริยมรรค (ทางอันประเสริฐ) และศาสนา (พระพุทธานุศาสตร์)

การประพฤติพรหมจรรย์นั้นมิกำเนิดจากลัทธิพรหมจรรย์ของพรหมณ์เป็นเริ่มแรก ซึ่งมีมานานก่อนที่พระพุทธานุศาสตร์จะอุบัติขึ้น โดยสืบเนื่องจากความเชื่อเรื่องพระพรหมว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด เป็นบรมอิตตาหรือปรมาตมัน และการที่จะเข้าถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหมนั้นได้นั้นต้องดำเนินชีวิตด้วยการประพฤติพรหมจรรย์ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การครองชีวิตเว้นเมถุนและประพฤติปฏิบัติตนเคร่งครัดต่างๆ ที่จะควบคุมตนให้มุ่งมั่นในการศึกษาได้เต็มที่โดยเฉพาะในการเรียนพระเวท โดยนัยหมายถึงการศึกษาพระเวทและหมายถึงช่วงเวลาหรือขั้นตอนของชีวิตที่พึงอุทิศเพื่อการศึกษาอย่างนั้น

จุดประสงค์การประพฤติพรหมจรรย์ในพระพุทธานุศาสตร์คือเพื่อรักษาพระธรรมวินัย ของพระภิกษุ ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของพระพุทธานุศาสตร์ เพราะบุคคลใดที่รักษาพระธรรมวินัย ย่อมได้ชื่อว่าการรักษาพระพุทธานุศาสตร์ เป้าหมายและผลของพรหมจรรย์ในทางพระพุทธานุศาสตร์ คือ ความสิ้นราคะ ความสิ้นโทสะ ความสิ้นโมหะ เป็นเป้าหมายของพรหมจรรย์ การประพฤติพรหมจรรย์จะบริบูรณ์ได้ นอกจากจะเว้นจากเมถุนวิริติ คือการเสพเมถุนโดยตรงแล้วต้องเว้นจากเมถุนสังโยคอย่างเด็ดขาด เพราะว่าเมถุนสังโยคทั้ง 7 เป็นเครื่องเศร้าหมองแก่พรหมจรรย์ และเป็นความต่างพร้อมด้วย สาเหตุที่ทำให้พรหมจรรย์บริบูรณ์หรือไม่บริบูรณ์นั้นต้องพร้อมด้วยองค์ประกอบกล่าวคือทั้ง ศาสดาและเหล่าสาวกสาวิกาทั้งหลายเป็นผู้มีปัญญา

เทียบแหลมทรงธรรมทรงวินัย การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่ว่าจะประพฤติพรหมจรรย์ได้ทุกสมัยทุกเวลาก็หาไม่ กล่าวคือ การสมควรที่จะอยู่ประพฤติพรหมจรรย์อย่างสมบูรณ์นั้น ต้องประกอบเหตุดังนี้คือเมื่อพระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จอุบัติขึ้นในโลกนี้แล้ว และทรงแสดงธรรมที่นำความสงบมาให้เป็นไปเพื่อปรินิพพานให้ถึงการตรัสรู้ ที่พระสุคตทรงประกาศไว้แล้ว บุคคลต้องเกิดในมัชฌิมขณบทและเป็นผู้มีปัญญา ไม่โง่เขลา ไม่เป็นคนเซอะ สามารถรู้เนื้อความแห่งสุภาสิตและทุพภาสิตได้จึงชื่อว่า เป็นกาลที่เหมาะสมจะอยู่ประพฤติพรหมจรรย์อย่างแท้จริง

อุปการะของการประพฤติพรหมจรรย์กล่าวคือการที่พระตถาคตเจ้าอุบัติขึ้นมาในโลกนี้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยตนเองโดยชอบ ด้วยตนเองแล้วประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม แสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วนกุลบุตรได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธองค์มีศรัทธาแล้วออกบวชในพระพุทธศาสนา ด้วยเห็นว่า การอยู่ครองเรือนเป็นเรื่องอึดอัด เป็นทางแห่งธุลี การบวชเป็นทางปลอดโปร่งเมื่อบวชแล้ว ปฏิบัติตามคำสั่งสอนสามารถบรรลุพระอรหันต์ได้ การประพฤติพรหมจรรย์ของพระพุทธองค์จึงเป็นอุปการะแก่มหาชนเป็นอันมากทั้งกุลบุตรในพระพุทธศาสนาและนิกายนอกศาสนาเข้ามาบวชประพฤติพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนาด้วยความเลื่อมใสในพระองค์

2. ปัญหาการประพฤติพรหมจรรย์ในสังคมไทย

ผลการวิจัย พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับการประพฤติพรหมจรรย์ในสังคมไทย มีทั้งประพฤติดีเพื่อ ความหลุดพ้นบ้าง เพราะเลื่อมใสตัวบุคคลบ้าง เพราะความเบื่อหน่ายในการครองเรือนบ้าง ประพฤติพรหมจรรย์ตามประเพณีบ้าง เพื่อศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ประโยชน์ของการประพฤติพรหมจรรย์มีหลายประเด็นคือ

ในแง่ของประโยชน์ตน คือได้เรียนรู้พระธรรมวินัย รู้จักฝึกตนให้มีความอดทน เนื่องจากต้องปฏิบัติตนตามวินัยและตามหลักการปกครองสงฆ์ รู้จักสำรวม กาย วาจา ใจ ให้อยู่ในระเบียบอันดีงาม รู้จักรับผิดชอบและดูแลตนเอง เพราะขณะบวชอยู่ สมณะย่อมมีหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติทั้งส่วนตัวและร่วมกับหมู่คณะ รู้จักละอายตนเองและกลัวบาป รู้จักความสันโดษ คือ พอใจที่จะมีชีวิตอย่างเรียบง่าย เว้นความฟุ้งเฟ้อทั้งปวง ได้ปฏิบัติ คือ เว้นชู้ ทำดี และทำจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาผู้บวชจะมีโอกาสปฏิบัติได้สมบูรณ์กว่าผู้ครองเรือน รู้จักศาสนพิธี และมีส่วนร่วมปฏิบัติอย่างถูกต้อง ได้รับการปลูกฝังค่านิยมในทางที่ดี ได้บรรลุผลในการปฏิบัติตั้งแต่ขั้นต้น จึงถึงขั้นสูงสุด สามารถนำธรรมะไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้ ทั้งระหว่างบวชและหลังจากสึกจากสมณเพศแล้ว มารดา บิดา ญาติ ของผู้บวชและผู้มีส่วนอุปการะในการบวชประพฤติพรหมจรรย์ได้มีส่วนในกุศลยิ่งขึ้น

ในแง่ประโยชน์ต่อสังคม การบวชประพฤติพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นการสร้างสมเนื่อนานุญของโลก พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีและหมั่นสั่งสอนประชาชน ย่อมเป็นที่พึ่งทางใจ หลักธรรมปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางของประชาธิปไตยทั้งในการปกครองและการดำเนินชีวิต

ในแง่ประโยชน์ต่อพระศาสนา การประพาศพรหมจรรย์ยอมทำให้มีผู้สืบทอดศาสนา ซึ่งจะทำให้พระศาสดาคำรงอยู่ตลอดไป พระสงฆ์เป็นศาสนทายาท พระภิกษุสามเณรช่วยเผยแผ่ศาสนาให้เจริญกว้างไกลยิ่งขึ้น ปฏิปทาของพระสงฆ์ในการพิสูจน์ว่า มนุษย์สามารถดำรงชีวิตตามแนว คำสอนของพระพุทธศาสนาได้จริง

ปัญหาการประพาศพรหมจรรย์ในสังคมไทย สำหรับการประพาศพรหมจรรย์ของบรรพชิต กล่าวคือกรณีผู้ที่บวชประพาศพรหมจรรย์ที่เป็นพระภิกษุหรือสามเณรบางส่วน ปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณเพศเช่น ไม่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของชาวพุทธ และสร้างความมัวหมองให้กับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้มักมิได้ใส่ใจในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง จึงทำให้เกิดปัญหามากขึ้นทุกวัน และได้มีการตั้งข้อสังเกตว่า ปัจจุบันตามวัดต่างๆ มักจะทอดทิ้งเรื่องของการฝึกอบรม ส่วนมากมักจะไม่ค่อยสนใจสัทธวิหาริก ครูอาจารย์ก็ไม่สนใจศิษย์มักจะปล่อยปละละเลยแบบตัวใครตัวมัน เจ้าอาวาสก็ไม่สนใจลูกวัด อุปัชฌาย์ก็ไม่สนใจสัทธวิหาริกปล่อยกันไปตามเรื่องตามราว และอีกประเด็นที่สำคัญก็คือในสังคมปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับผู้หญิงมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นการสัมพันธ์ในแง่ของเพื่อนร่วมงาน ครูกับศิษย์ หรือนักเรียนกับนักเรียน ดังที่เรามักจะเห็นพระทำงานร่วมกับผู้หญิง เช่น จัดอบรมหรือประชุมสัมมนาต่างๆ พระเรียนห้องเดียวกันกับผู้หญิงตามมหาวิทยาลัยทั่วไป บางทีก็ไปไหนมาไหนด้วยกัน การพบปะหรือพูดคุยกับสตรี สิ่งเหล่านี้พระภิกษุสามเณรที่จะทำได้ แต่การแสดงออกในลักษณะเหล่านี้ควรที่ยืนอยู่บนฐานของสติ หรือมีความรู้เท่าทันเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียงถ้าขาดสติแล้วเกิดปัญหาแน่นอน ประเด็นสุดท้ายคือปัญหาความเลื่อมของการประพาศพรหมจรรย์ในยุคที่เทคโนโลยีเพราะยุคนี้เป็นอีกยุคหนึ่งที่พระสงฆ์เสื่อมมากที่สุดยุคหนึ่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะเราอยู่ในยุควัตถุนิยม บริโภคนิยม ทุนิยมมันแพร่หลายไปกว้างขวาง ทำให้พระลุ่มหลงไปกับสิ่งเหล่านี้มากๆ และยิ่งสมัยนี้พระสงฆ์นั้นแยกขาดจากชุมชนไปไกลมาก สมัยก่อนชุมชนจะเป็นตัวควบคุม แต่ตอนนี้พระไม่ค่อยแคร์สังคมหรือชุมชนรอบข้างแล้ว

3. การประยุกต์การประพาศพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย

สรุปความได้ดังนี้คือ จริยธรรม หมายถึง หลักการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสามารถได้เป็น 2 แนวทาง คือ 1.จริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะของบุคคลในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ละเว้นสิ่งที่ชั่ว และ 2.เป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ บรรทัดฐานของสังคมที่ควบคุมกำกับความประพฤติของบุคคลที่ให้กระทำหรือไม่ให้กระทำ จริยธรรมเป็นคุณความดีงาม สภาพที่ประพฤติกกรรมทางธรรมจะต้องประพฤติอยู่ในที่ดีทางกาย วาจา และจิตใจที่งามเท่านั้น ส่วนที่เป็นประพฤติกกรรมทางชั่วไม่เรียกว่าเป็นการประพฤติที่ถูกต้องอันได้แก่ ศีลธรรม กฎเกณฑ์ความถูกต้อง หรือหลักธรรมศีลธรรม และดำเนินประเพณี หรือศาสนาต่างๆ สิ่งที่จะเป็นจริยธรรม และจริยศาสตร์ได้ที่สำคัญที่สุดคือวัฒนธรรม ศาสนาที่ให้ประโยชน์เป็นมนุษย์ที่ตีประสรรเสริญ

ในประเด็นคำสอนเรื่องพรหมจรรย์กับการพัฒนาจริยธรรมซึ่งได้แก่ 1. พรหมจรรย์กับการพัฒนาสังคมได้แก่ (1) ทาน (2) เวทย์วัจจะ (3) ศีล 5 (4) อัปมัญญา (พรหมวิหาร 4) 2. พรหมจรรย์กับการพัฒนาครอบครัวได้แก่ สหารสันโดษ 3. พรหมจรรย์กับการพัฒนาชีวิต (ส่วนบุคคล) ได้แก่ (1) เมถุนวิริติ (2) อุโบสถศีล (3) วิริยะ (4) อริยมรรค (5) ศาสนา ซึ่งในแต่ละข้อก็นับเนื่องอยู่ในพรหมจรรย์ทั้ง 10 ข้อตามที่ได้นำเสนอมาแล้วในเบื้องต้น และในขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์กัน ทั้งในด้านการพัฒนาสังคม ครอบครัว และชีวิตส่วนบุคคล

การพัฒนาจริยธรรมสำหรับสังคม ได้แก่พุทธจริยธรรมระดับต้น คือ ศีล 5 และธรรม 5 เพราะว่าคุณค่าและความสำคัญของศีล 5 สามารถนำมาเป็นในการพัฒนาจริยธรรมในสังคมคฤหัสถ์ กล่าวคือหลักความประพฤติของศีลนั้น สิ่งสำคัญก็คือ ก็คือ การขัดเกลาตนเองและงดเว้นจากความชั่ว โดยประการต่างๆ รู้จักบังคับและควบคุมตนเองได้ซึ่งจะทำให้ความเป็นอยู่ พฤติกรรมและลักษณะความสัมพันธ์กับผู้อื่นเกิดความเหมาะสม เป็นความพอดีที่จะเกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามแห่งคุณธรรมของตนเอง และการเป็นอยู่ร่วมกันด้วยดีของทุกคนในสังคม เมื่อก้าวตามหลักการก็คือว่า หากประพฤติศีล 5 ดีแล้ว จิตใจก็จะสงบ อันหมายถึงจิตเป็นสมาธิ ปัญญาที่เกิดตามมา พอมีปัญหาที่เป็นสัมมาทิฏฐิ ซึ่งเป็นองค์แรกของมรรค สัมมาทิฏฐิก็ส่งทอดไปยังสัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา กัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างองค์มรรค ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากการมีศีล 5 ในการจัดสรรสภาพแวดล้อมทั้งทางวัตถุและทางสังคม โดยที่ศีล 5 จะคอยเปิดโอกาสในการทำชั่วและส่งเสริมในการทำความดีอื่นๆ ให้ยิ่งขึ้นต่อไป

การพัฒนาจริยธรรมสำหรับครอบครัวคือสหารสันโดษ ซึ่งหมายถึงการยินดีเฉพาะคู่ครองของตน ในข้อที่ว่าสหารสันโดษกับความสำรวมในกาม ได้แก่กริยาที่ประพฤติมักมากในกาม ซึ่งแสดงถึงความบริสุทธิ์ของชายและหญิงกล่าวคือ สหารสันโดษความยินดีดีด้วยภรรยาของตน เป็นคุณสมบัติสำหรับผู้ชาย ปติวัตระคือข้อประพฤติปฏิบัติต่อสามี เป็นคุณสมบัติสำหรับผู้หญิง ชายได้ภรรยาแล้วก็ยินดีพึงพอใจในภรรยาของตน เลี้ยงดูกันไปไม่ผูกสมักรักใคร่กับหญิงอื่นอีกต่อไป การพัฒนาจริยธรรมสำหรับชีวิต (ส่วนบุคคล) 1. เมถุนวิริติ 2. อุโบสถศีล 3. วิริยะ 4. อริยมรรค 5. ศาสนา

เป้าหมายการประยุกต์พรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย มี 2 ประเด็น คือ 1) เป้าหมายสำหรับคฤหัสถ์ ได้แก่การใช้จริยธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน จะทำให้เป็นผู้ที่มีแต่ความเจริญก้าวหน้า และมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน ได้รับการยกย่องสรรเสริญและเคารพเชื่อฟังจากบุคคลทั่วไป มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะแวดล้อมด้วยความรัก และมักเป็นบุคคลที่ได้รับความนับถือจากบุคคลที่อยู่รอบข้าง อันเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขทั้งต่อตนเองและสังคม เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างทั้งคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดมีในบุคคลนั้นมากที่สุด 2) เป้าหมายสำหรับพระสงฆ์ คือ การเข้าถึงพระนิพพานอันเป็นอุดมคติของชีวิตในทางพระพุทธศาสนาเป็นชีวิตที่มีความสงบเย็นปราศจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง ส่วนประโยชน์ของการประพฤติพรหมจรรย์เพื่อประโยชน์อะไรในสังคมไทยนั้น มีความเห็นแตกต่างกันออกไปในสังคมไทย ดังท่านพุทธทาสภิกขุ (Baddhadasa, 2001) กล่าวประโยชน์ของการบวช ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อประโยชน์ของตัวเอง เพื่อประโยชน์แก่คนอื่นมีมารดาบิดาเป็น

ประธาน ได้แก่การบวชการประพาศิพรหมจรรย์ เพื่อตอบแทนบุญคุณของมารดาบิดาโดยการทำให้ท่านเหล่านั้น ที่เป็นมิถิชาติภูมิให้กลายเป็นสัมมาทิฐิ ทำให้ท่านพัฒนาปัญญาจนสามารถทำทุกข์หมดสิ้นไป จึงถือว่าเป็นการตอบแทนบุญคุณให้หมดสิ้น แต่ถ้าไม่สามารถทำได้เช่นนั้น การบวชประพาศิพรหมจรรย์นั้นก็เป็นการทำให้ท่านเหล่านั้นได้ใกล้ชิดพระศาสนา มีศรัทธาแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และ เพื่อประโยชน์แก่พระศาสนา การบวชเพื่อประพาศิพรหมจรรย์ ที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันได้ ก็เพราะมีการบวชสืบเนื่องกันมาแต่อดีตกาลมา ฉะนั้นการบวชจึงมีความหมายเพื่อการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา การประพาศิพรหมจรรย์หรือการบวชจึงเป็นการทดแทนคุณพระศาสนาโดยทำให้ศาสนายืนยาวและเป็นประโยชน์แก่ชาวโลก

สรุป

การประยุกต์การประพาศิพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย คือ หลักศีล 5 จริยธรรมขั้นพื้นฐาน กุศลกรรมบถ 10 ซึ่งเป็นพุทธจริยธรรมในระดับกลางและหลักกตัญญูกตเวทิตี โดยความเชื่อมโยงกันกับทฤษฎีการพัฒนา สามารถประยุกต์เข้าเป็นคุณลักษณะจริยธรรมอันเป็นเป้าหมายเพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทยได้ เพราะว่า คุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของคนในสังคมไทยที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งสองแห่งคือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรมีทุนสนับสนุนสำหรับการวิจัยเรื่องการประยุกต์การประพาศิพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทย ซึ่งถือเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาสังคมไทยอีกรูปแบบหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่น่าจะทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อดังนี้คือ

1. การประพาศิพรหมจรรย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. ปัญหาการประพาศิพรหมจรรย์ในสังคมไทย
3. เปรียบเทียบการประพาศิพรหมจรรย์กับจริยธรรมในสังคมไทย

References

- Buddhadasa Bhikkhu. (2001). *About to Ordain and Buddha forged in History*. Bangkok: Sukkhapapjai Publishers.
- Chatchawanwan, Y. (2018). The Result of an Analysis on the relationship between Mindfulness and Cycling. *Journal of International Buddhist Studies*, 9(1), 24-35.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Peuchthonglang, P. and Peuchthonglang, Y. (2018). The True Friends: Noble Friends on the Path of the Enlightenment. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(2), 117-138.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2015). *Dictionary of Buddhism (Word)*. (24th ed). Bangkok: Phlithamma.
- Phra Srisuddhiphong (Somsoun Paṭibhāno). (2018). *Nekkhamma-Paṭipadā in Buddhist Texts*. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(1), 174-187.
- Phra Uttamapitaka (Wijarn Mahāpaṇṇo). (2018). *The Relationship between Monks and Laities in Buddhism*. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(1), 200-213.
- Phrakhrū Sunthonkhemapinan. (2017). Buddha's Panidhana: The Panithanda Project to The Goodness. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 2(3), 43-56.
- Phramaha Paiboon Kaewluanma. (2009). *Attitudes toward Dhamma Practice of Women: A Case Study of Nekkhammajarinee Project in Ratchaburi Province*. M.A. Thesis Faculty of Liberal Art Thammasat University.
- Pinyonattagarn, D. (2018). Miind and Enlliightenment iin Buddhiism. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(1), 31-44.